

Gemeente van Christus,

In onze schriftlezing vinden we de beschrijving van het eerste openbare optreden van Jezus. Hij trekt rond in Galilea, geeft onderricht en wordt door de mensen geprezen. En dan zoomt de camera in op een doodgewone sabbatmorgen in de synagoge van Nazareth. Daar horen we Jezus voor het eerst de Schrift uitleggen. En wel op een heel verrassende manier. Hij betreft wat hij heeft voorgelezen uit het boek Jesaja volledig op zichzelf. En brengt zodoende onder woorden waartoe hij zich geroepen voelt. Wie hij is. Wat hij komt doen.

Lucas is de enige evangelist die dit verhaal in het begingedeelte van zijn evangelie heeft geplaatst. Bij Marcus en Mattheüs komt het veel later aan de orde. Daardoor krijgt het gebeuren in dit evangelie een bijzonder accent.

“Gods Geest rust op mij. Ik ben gekomen om aan armen het goede nieuws te brengen, bevrijding voor wie gevangen zitten, blinden geef ik nieuw zicht, bevrijding aan wie onvrij is. Een genadejaar van de Heer roep ik uit.”

In zo'n genadejaar of Jubeljaar dat eens in de vijftig jaar moest plaatsvinden, zou er een nieuw begin mogelijk worden voor alle inwoners van het Beloofde Land. Een fundamentele herverdeling van de bestaande machts- en bezitsverhoudingen, waardoor alle mensen tot hun recht zouden komen in het Land van Belofte. In Leviticus 25 kun je daar meer over lezen.

“Deze profetie gaat vandaag, hier en nu, in vervulling... in mij.”

Dit is het mission statement van Jezus, zou je kunnen zeggen.

Daarnaast denk ik dat je dit verhaal - met een beeld uit de muziekwereld - kunt lezen als een ouverture: het eerste deel van een groot muziekstuk, een symfonie bijvoorbeeld, waarin de verschillende thema's alvast heel kort de revue passeren: dit is wie Jezus is; dit is wat hij komt doen; dit zijn de reacties die hij zal oproepen; en het lijkt ermee te eindigen dat de mensen hem om het leven zullen brengen.

Er gebeurt hier nogal wat! Allereerst valt er - voor de goede verstaander - een traditioneel beeld van Jezus in duigen. Hij zegt immers niet: Ik ben door de Vader in deze wereld gezonden om voor jullie zonden te sterven. Dit beeld dat een deel van de kerk lang van Jezus heeft gehad, blijkt niet te stroken met wat Jezus zelf hier zegt. Hij zegt ook niet: ik ben gekomen om het oude rijk van koning David in alle glorie te herstellen en Israël van zijn vijanden te bevrijden. Waarmee een beeld dat de Joodse traditie van de Messias had in diggelen valt. Hij zegt, wat vrij vertaald: ik voel me door de Vader geroepen om in deze wereld gestalte te geven aan zijn liefde, zijn bevrijdingskracht, zijn genade. Dát kom ik doen.

Voor sommige gelovigen voor wie die klassieke verzoeningsgedachte het hart is van de Christelijke traditie en daarmee ook van hun persoonlijk geloof, zal dat wellicht wat schokkend zijn.

Iets wat in zekere zin voor alle gelovigen schokkend zal zijn, of op zijn minst heel indringende vragen op zal roepen, is wat Jezus daarna zegt: “Vandaag, hier en nu (!), hebben jullie deze woorden van Jesaja, die prachtige woorden van bevrijding en genezing en Gods genade en een nieuw begin, in vervulling horen gaan.”

De meest indringende en voor de hand liggende vraag is natuurlijk: Hoe dan?! Hoe gaat dat dan allemaal in jou, Jezus van Nazareth, in vervulling?

Hoe gaat dat alles in vervulling in “het heden van toen”? In de dagen dat Jezus lijfelijk rond liep in Israël? En hoe gaat het in vervulling voor ons, in het heden hier-en-nu?

Het is niet zo eenvoudig om dat onder woorden te brengen. Wél kan ik alvast zeggen dat er in mijn beleving geen wezenlijk verschil zit tussen die vervulling toen en nu. Die is sinds de komst van Jezus van alle tijden.

Laten we ons eens een beeld proberen te vormen van hoe het er mogelijk aan toeging, toen Jezus daar in Galilea rondliep. Stel je voor dat je in Kapernaüm woont en dat hij op een goede dag jouw dorpje binnenwandelt. Bepaalde geruchten over hem zijn al doorgedrongen. Hoe en wat precies weet je niet. Maar

er schijnt iets bijzonders met deze jonge rabbi aan de hand te zijn. Sommige mensen lijken zich op een ongekende manier door hem geraakt te voelen.

En daar komt hij aan gelopen, met een aantal leerlingen achter zich aan.

Al snel verzamelen de mensen zich rondom hem. Je achterbuurman is er, blind geboren.

En die oude verlamde vrouw van een paar straten verderop, ze wordt door haar twee dochters naar Jezus toe gedragen. De dorpsgek is er ook, die stakker.

De enige die wat veraf blijft staan, is die jongen die eerst een paar straatjes verderop woonde, maar onlangs uit het dorp weg moest, omdat hij melaats bleek te zijn. Hij houdt zich schuw op de achtergrond.

En dan... .. wat gebeurt er dan?

Jezus kijkt de mensen aan. En begint te praten. Hij roept, tot ieders verbazing, als eerste die melaatse jongen naar voren. Maar dat kan helemaal niet, toch? Die is onrein!

Het ongeloof staat ook op zijn eigen gezicht te lezen. Hij loopt naar Jezus toe, de mensen wijken voor hem uit elkaar.

“Dag lief kind van God”, zegt Jezus tegen de jongen. En het onvoorstelbare gebeurt: hij raakt hem aan. Legt zijn handen op zijn hoofd en zegent hem. Een opgewonden gemompel gaat door de menigte.

“Ik weet wel, zegt Jezus, wat er in de Thora staat geschreven: dat wie melaats is buiten de gemeenschap gestoten moet worden. Maar hoe zou jij het vinden, als dat gruwelijke lot jón zou treffen? En precies op dat moment kijkt hij jou recht aan. Zo voelt het tenminste.

Misschien dat de mensen om je heen het net zo ervaren. Het blijft stil... lang stil.

Geduldig wacht hij op jouw antwoord. De stilte duurt lang. Dan schraap je je keel en zegt wat er in je hart is opgekomen: “Het lijkt mij de hel op aarde, heer, als ik zo uitgestoten zou worden. Onmenselijk is het, nu ik er goed over nadenk. Eigenlijk kan ik me niet voorstellen dat dit Gods bedoeling is.”

“Je haalt me de woorden uit de mond”, zegt Jezus. “En wat zou jij, nu je dit beseft voor deze jongen kunnen doen, om zijn hel draaglijker te maken. Of, veel beter nog natuurlijk: om hem uit die hel te bevrijden.” Weer kijkt hij je geduldig aan, met een blik die jouw diepste diepten lijkt te peilen.

Zó heeft nog nooit eerder iemand jou aangekeken. Een blik vol warmte, vol mededogen.

“Ik zou hem weer naar huis laten terugkeren”, zeg je. En ik zou met hem omgaan alsof hij net zo gezond, net zo rein was als ikzelf.” “Als je dat zult doen ben je niet ver van het koninkrijk Gods”, zegt Jezus.

Bij sommigen van je dorpsgenoten vallen op dat moment zoals men dan wel zegt “de schellen van de ogen”. Door de liefdevolle aanwezigheid van deze rabbi kijken ze, net als jij, met nieuwe ogen naar hun dorpsgenoten: de oude verlamde vrouw, volledig afhankelijk van zorg van anderen. Hun blinde dorpsgenoot. De dorpsgek.

De mensen die tot dan toe aan de rand van hun gemeenschap hadden gestaan, of zelfs daarbuiten terwijl juist zij zo volledig zijn aangewezen op de hulp en aandacht, de liefde van anderen, - ze zien hen met andere ogen aan. Als door de ogen van God, die niemand buiten sluit, zoals ze tot dan toe wel hadden gedacht. Omdat het hen zo was geleerd, in diezelfde synagoge.

En de mensen in Kapernaüm leefden nog lang en gelukkig.

Ja, zo eindigen sprookjes meestal. Maar dat is hier toch niet het geval. Want sommigen uit die kleine mensenmenigte hadden zeer waarschijnlijk heel wat méér en ánders verwacht van Jezus. Is dit nu het wonderbaarlijke van deze rabbi, waar de mensen uit de omliggende dorpen het over hadden gehad? Die melaatse is toch nog steeds melaats en de blinde blind? En de dorpsgek is weliswaar vrolijker en lijkt veranderd sinds het bezoek van Jezus, maar hij blijft zo gestoord als een deur.

En jij? Je staat er tussen en hebt het gevoel dat er iets begint te dagen van het diepe geheim van deze jonge rabbi: het is alsof hij de mensen aankijkt met de ogen van God. Het is alsof de mensen die hij aankijkt en aanraakt zichzelf in een nieuw licht gaan zien. Alsof God zelf hen heel licht heeft aangeraakt. Geen mens is in Gods ogen onrein, geen mens bij de Vader buiten gesloten. Geen mens zo verlamd of blind of melaats dat God haar loslaat.

In alles, maar dan ook werkelijk alles wat jou kan overkomen, houdt de Vader zijn kinderen vast.

En op dat moment realiseer je je ineens hóe de Schrift hier en nu vervuld wordt:

*Zoals een vader liefdevol zijn armen
slaat om zijn kind, omringt ons met erbarmen
God onze Vader, / want wij zijn van Hem.
Hij die onszelf uit aarde heeft genomen,
Hij weet dat wij, uit stof aan het licht gekomen
slechts leven op de adem van zijn stem. (Ps. 103: 5)*

Zou daarin de bevrijding liggen besloten die deze Jezus van Nazareth brengt: dat je met andere ogen naar het leven leert te kijken. Jezelf en anderen in een volkomen nieuw licht ziet: dat wij allemaal, in al onze kwetsbaarheid en eindigheid, in alle ellende die een mens kan overkomen, in Gods hand geborgen zijn. Zou daarin de bevrijding bestaan die hij in Gods naam belichaamt?

Nou, zo ongeveer zou het in het hier-en-nu van toen-en-daar hebben kunnen gaan, denk ik.
Maar het kan heel goed zo zijn dat jij er een heel andere voorstelling van hebt.

Het lastige van een meer letterlijke gang van zaken, van Jezus die tegen een verlamde zegt: sta op, en hij staat op en danst van vreugde, die tegen een blinde zegt: wordt ziende en de blinde ziet voor het eerst van zijn leven de wereld om zich heen, is dat zo'n letterlijke uitleg allerlei lastige vragen oproept: waarom geneest Jezus er dan alles bij elkaar genomen maar een paar? En hoe zit dat dan met die talloos vele blinden, verlamden, melaatsen, weduwen die hun enige zoon of dochter verloren hadden, die niet uit de dood werden opgewekt? Wat voor troost bieden deze verhalen dan aan hén? En aan ons, wij die alle vormen van menselijke ellende om ons heen zien gebeuren of in onze directe nabijheid meemaken. Of aan den lijve ondervinden.

Als in en door Jezus al die beloften van een nieuw begin, van bevrijding van alles wat ons leven bedreigt of kapot maakt, hier-en-nu in vervulling gaan, dan geldt dat immers net zo goed voor onze tijd als voor de dagen waarin hij lijfelijk op aarde rondliep. Toch? Die verhalen gaan niet alleen over mensen toen en daar, maar evenzeer over ons, hier en nu?

De beloften van de Eeuwige en de vervulling daarvan door zijn zoon gelden toch voor alle tijden?

Ik geloof dat dat laatste zo is. En dat wat Jezus zelf heeft ervaren en wat hij aan ons wil overbrengen, precies die ervaring is die ik al noemde: dat wij in tijd en eeuwigheid, kome wat komt, geborgen zijn bij God. Dat al die machten die ons leven kunnen bedreigen in wezen en uiteindelijk geen macht over ons hebben. Dat vertrouwen zet ons leven, jouw leven in een totaal ander, nieuw licht. Jezus veranderde met zijn komst in zekere zin niet de realiteit, zou je kunnen zeggen. Maar wel hoe wij die kunnen beleven. Hij zet ons aller leven in een nieuw licht.

Amen.